

אבל בכגון דא יש להעיר מספר יוסיפון (פק 5"ה) שכתב שאף שנבוכדנצר הביאם לבבל מ"מ בעת הפקידה של עולי בבל השיבו ברשיון המלכות כמובן. אלא דזה כנראה היה עד לתקופת היוונים שטמאו את כלי המקדש ונטלום כולם כ"ש במסכת ע"ז (דף מ"ג ע"ה). וזה אפשר שיכול להסביר המשנה דתמיד שהיה רק אחד דזה אחרי תקופת יון.

ומעתה יש לומר דכמו שגנו הכה"ג פח השמן בשביל הלחץ דיוון כמו כן גנו מנורה אחת באיזה מקום ושוב כשמצאוה לא ידעו אם זה מנורה דמשה או מנורה דשלמה ולקחיה מספק דהיינו שעשו עשרה שהיו כמו מנורות דשלמה וגם לקחו מה שמצאו מספק שמא היא של משה ויש לה חשיבות כנ"ל ועכשיו כשמצאו פח שמן היינו לעשרה שבא בקבלה כחיוב אבל לא לתוספת אחד ונעשה נס שהספיק גם כשחילקו לאחד עשר חלקים שהיה בה הידור ואף שהיא רק ספק.

בדיעבד. ואין לומר דתלוי גם אם יש מצוה לעשות מנורה וזהו היא מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בס' המצות דלהרמב"ם (מנז' ע"ג ט) היא בכלל מצות המקדש אבל להרמב"ן (מנז' לג) אינה רק הכשר מצוה, דודאי גם בהכשר מצוה צריך עשייה כמו סוכה שלדידן אינה מצוה רק הכשר (ע"ן מוס' סוכה דף מ"ו ע"ה), אבל במנורות של שלמה היה עשייה. ולכך הדליקו גם במנורה דמשה וגם במנורות שלמה ועשו תנאי על הדבר המעכב הצמצום במידה או העשייה ולא מן העשוי שיהיה השני מוציאו יד"ח המצוה

ומעתה יש לדון האיך היה בבית שני האם היו להם מנורות משה ושלמה הנה התוס' הרי"ד במסכת יומא (דף נ"ג ע"ג) כתב דמוכח מהגמרא דהתם דגם בבית שני היו אלו המנורות אלא שהקשה ממס' תמיד (דף נ"ג ע"ג) דמונה שם במשנה י"ג שלחנות ומוכח דאינם שלחנות שלמה אלא של אברים וקרבים ושל לחם הפנים היה רק אחד.



סימן מט

במנהג לתלות בחודש אדר טבלא 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' ויש בו צורת דגים

ואונגארן], כתב בשו"ת אפרקסתא דעניא להרב דבראשוי זלה"ה (ח"צ סי' ל"ו) שנשאל טעם למנהג העולם שמדביקים 'על הפתחים' טבלא כזאת, והשיב דלא ראה ולא שמע טעם למנהג זה, והוא כותב שם טעם עפ"י דרוש.

ומה שהוסיף השואל וכותב דאם כדי להזכיר על השמחה למה לא יזכירו גם באלול 'משנכנס אלול מרבין בתשובה', תי' חדא דאין

בעבר היה מנהג נפוץ לתלות בחודש אדר טבלאות בבית ובביהכ"נ, ועליהם היה כתוב 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', מה שלא ראינו במועדים וזמנים אחרים לכתוב מענינא דיומא, וטעמא בעי.

א.

הנה בעצם המנהג שיש רבים שתולין טבלא בחודש אדר 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', [וכפי שראיתי טבלאות מקהילות שונות בפולין

ואשר לא צדה והאלקים אינה לידו ושמתי לך מקום לנוס שמה 'אינה לידו ושמתי לך מקום ר"ת אלול, והובא באל"מ במטה אפרים (סי' תקפ"א סק"ב) והיינו דיש ערי מקלט 'בעש"ן' (עולם שנה נפש) דבעולם היינו ששה ערי מקלט שאמרה תורה בארץ ישראל ובעבר הירדן, ובנפש היינו התשובה היינו ערי מקלט שמצלת האדם, ובשנה ה'אלול' היא העיר מקלט דהו זמן התשובה וזהו ושמתי לך מקום לנוס כמו אל ערי מקלט, והרמב"ם כתב בהל' רוצח (פ"ח ה) ומקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכירו הרצחנים ויפנו לשם והוא מגמ' מכות (דף י ע"ב), וא"כ גם אלול צריך לרשום אלול אלול.

אל דכבר הטיב לומר בס' ילקוט אברהם סי' תרפ"ו (מונקאטס תל"א) הטעם עפ"י מ"ש בשע"ת בשם המו"ק דאין צריך לעשות בסעודת פורים זכר לחרבן כמו בשאר סעודות כמבואר בשו"ע (סי' תקס"ט ס"ג) ולכן מניחין מעל לדלת על מקום הזכר לחרבן הטבלאות דמשנכנס אדר מרבין בשמחה.

ג.

אל דעדיין לא מספיק בזה דא"כ יתלו הטבלאות בפורים דוקא ולמה תולין משנכנס אדר, ויובן בשנדקדק במה שאמר רב מרבים בשמחה במה זה מתבטא, וכבר כתב רבינו החת"ס (תל"א סי' ק"ט) דלכן לא הביאו הרמב"ם והשו"ע הא דמשנכנס אדר, דבשלמא ממעטין דאב הוא שלא יבנה בית חתנות ואבורנקי, אבל לא שייך לומר כן במרבין דאדר שבא להתיר לבנות בית חתנות ואבורנקי, דהוא פשיטא ורק על פורים עצמו יש לומר כן להתיר בנין של שמחה אף דיש מקומות שנהגו לאסור לאסור במלאכה (ועיין סס למה לא הביא הרמב"ם הא דאז ממעטין בשמחה והשו"ע הביא דנאז ממעטין).

וי"ל דהנה המחבר (סי' תל"א ס"ח) כתב מותר לישא אשה בפורים. והוא מתשובת הרשב"א מסתברא שהוא מותר דושמחת בחגך

זה מאמר חז"ל כמו בחדש אדר נדאיתא בתענית (דף ט ע"ב) אהא דתנן משנכנס אב ממעטין בשמחה וכו' אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, ועוד עפ"י מה שכתב המהרש"א במגילה (דף לז ע"ג) בהא דמשה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג. ואמאי לא נקט נמי ר"ה ויוה"כ, וי"ל דלא תיקן משה אלא במצות הבאות מזמן לזמן לא בשאר מצות דלא אתיין מזמן לזמן, וה"נ ר"ה ויוה"כ לא מקרו מזמן לזמן דיש לאדם ליתן לבו לתשובה בכל השנה כמו בר"ה ויוה"כ עכ"ד. ומהאי טעמא לא אמרינן משנכנס אלול מרבים בתשובה דזמנו כל השנה עכ"ד.

אל שעפ"י דרך זה גם משנכנס אדר מרבים בשמחה לא היה צריך לכתוב דהרי שמחה זמנה כל השנה והיינו שמחה של עבודת ה' שנא' (תהלים ק ג) עבדו את ה' בשמחה, ושמחה של מצוה וכמש"נ בקהלת (ד ג) ושבח אני את השמחה (עיין שנת דף ל ע"ג) וכן הרמ"א (סי' תל"ו) סיים השו"ע 'וטוב לב משתה תמיד', אלא ודאי עיקר הכונה באדר על 'הריבוי' בשביל הניסים, וכמו כן באלול כונה על הריבוי בשביל העת רצון דהזמן גרמא בשניהם.

ב.

ובמחבת נעלם ממנו מ"ש המהרי"ל (ה' ימים הנואלים אות ה) ודרש מהר"י סג"ל טעם התקיעה משנכנס אלול, 'כדאמרינן' משנכנס אלול מרבין בתשובה עכ"ד. הנה כתב 'כדאמרינן' משמע שזהו מאמר חז"ל ואף שאין כזה אתנה, אולי היה לפני מהרי"ל מדרש כזה. ובספר היראה לרבינו יונה כתב כעין זה משנכנס אב ממעטין בשמחה, משנכנס אלול עד מוצאי יוה"כ יהא חרד וירא מאימת הדין.

ולענ"ד דאדרבה דוקא לאלול היה צריך לכתוב טבלא כזאת דהנה איתא בשם האריז"ל

עירוב שמחה בשמחה וכן הוועד בפניו בשם מהר"י ווייל ז"ל שאסר לעשות אפי' פדיון הבן בשושן פורים משום עירוב שמחה בשמחה אלא היה דוחהו עד ליום ל"א והמהר"י ברי"ן פקפק דלא מציינו בהדיא על מצות שמחה בפדיון הבן.

ובתב ע"ז הד"מ ואני אומר אף על פי שאיני כדאי לחלוק עליהם מכל מקום אכתוב מה שנראה לי ואף כי שמעתי מזקנים שאמרו שראו מעשה שהיו נישואין בפורים ואומר כי לא שייך עירוב שמחה בשמחה בפורים, דהא לגבי רגלים אמרינן טעמא בפרק קמא דמו"ק דכתיב ושמחת בחגך ולא באשתך ובפורים לא כתיב רק משתה ושמחה ובכל מאי דמשמח סגי ליה, ואע"ג דאמרינן בגמרא פ"ק דמו"ק לגבי רגלים טעמים אחרים מכל מקום לענין דינא לא פליגי, ותו דאמרינן (מגילה ה ב) תני רב יוסף ימי משתה שאסור בתענית שמחה שאסור בהספד ומטעם זה פסקו רבים דאבלות נוהגת בו, ותו דאדתני (מו"ק ט ג) אין נושאין נשים במועד היה לשנות רבותא טפי אין נושאין נשים בפורים, ועוד דשום תנא או פוסק לא אישתמיט לומר דאסור לישא בפורים, ואף כי הכל בו מסתפק בדבר ספיקא דרבנן לקולא, וכן כתב בית יוסף בשם תשובת הרשב"א בהדיא דשרי ולכך אין למחות במקום שמקילין וכו', ומצאתי כתוב שמהר"ר טעביל ומהר"ר פינחס ומהרי"ף עשו הלכה למעשה ועשו חתונה בשושן פורים ומהרי"ק לא הסכים גם אני ראיתי חתונה בשושן פורים באוב"ן עכ"ל.

הרי לנו מחלוקת בין גדולי עולם אי מותר נישואין אף בט"ו וכ"ש בפורים והרמ"א הסכים להב"י וכ"ג דבכריו בהג"ה בשו"ע ומטעם דבפורים בכל מאי דמשמח שפיר דמי.

ד.

וי"ל דזהו הפירוש מרבים בשמחה ר"ל כל מיני שמחות וכ"ש הדרכי משה, וא"ש מה שאמרו בגמרא כשם שמשנכנס אב ממעטין

כתיב (דניס טו יד) בחגך ולא באשתך (מו"ק ט): אבל בפורים מותר ועוד דהוה ליה חד יומא ומשום חד יומא לא משהי אינש נפשיה וכמאן דאמר משום פריה ורביה ובעניינים אלו הולכים בהן להקל דמדרבנן הם עכ"ד.

וביאר המג"א דאף אם נימא דדרשא דושמחת בחגך ולא באשתך לא בא למעט פורים דאף דלא קיבלו עליהם אלא לעשות משתה ושמחה ולא יו"ט כדאיתא במגילה (דף ה ע"ג) זהו רק לענין הפסד מלאכה אבל לא לענין שמחה דבזה קבלו עליהם דיהיה כיו"ט לא לעשות נישואין מ"מ איכא מ"ד הטעם משום ביטול פריה ורביה והיינו שישתה מלישא עד יו"ט כדי להרויח הסעודות שבעת ימי המשתה ובשביל יום א' שירויח לא ישתה והביא ראייה מנישואין בערב עצרת דמותר מהאי טעמא. ושוב הקשה המג"א ממה דקיי"ל בסי' תקמ"ו דאין מערבין שמחה בשמחה וילפינן לה מקרא ולא מגזירה דשמא יישהה ויבטל מפ"ו ות"י דמשו"ה כתב הרשב"א ודברים אלו מדרבנן הם והולכין להקל, כלומר דלמאן דאמר אין מערבין שמחה בשמחה באמת אסור, אבל כיון דלאידך שרי הולכין להקל. וסיים המג"א דלדידן דקיי"ל כמ"ד דאין מערבין שמחה בשמחה באמת אסור לישא בפורים.

ולולי דברי המג"א הייתי אומר דהרשב"א כיון דגם למ"ד אין מערבין שמחה בשמחה זהו כיו"ט שהיוב דאורייתא לא בפורים שכולו אינו אלא דרבנן, וכן נראה מדברי הכלבו (סוג' נהגות מיומיות פ"ג מהלכות מגילה) שכתב צ"ע אי נושאין אשה בפורים לפי שאין מערבין שמחה בשמחה (מועד קטן ט ג) או דילמא דלא אסרו אלא ברגלים שהוא דאורייתא אבל לא בשמחת פורים שהיא מדברי קבלה או נאמר שרבנן עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה (ערוזין עו ה) עכ"ל.

ובד"מ כתב בשם תשובת מהר"י ברי"ן (ברונא) (סי' קכ"ד ד"ה ו"ע) לאסור לעשות נישואין ביום י"ד וביום ט"ו בין ביום בין בלילה משום

בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה ומה יש לו לתלות באב (עין נחמ"ס שס), אלא ר"ל דזהו היפכו של אב דמה דאסור באב מותר ואף עדיף לעשות באדר וכגון נישואין.

ועפ"י מה שכתב הריטב"א אהא דאמר רב דמשנכנס אדר מרבין בשמחה ואמר רב פפא הלכך, בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה. וז"ל: ואף על גב שאין מזל לישראל הני מילי בשאר ימים אבל בשני חדשים אלו יש מזל שכן נגזר עלינו מן השמים עכ"ד. ודקדקתי בלשון הריטב"א שכתב שכן נגזר עלינו מן השמים דר"ל דודאי הגוים נתונים תחת השפעות המזלות שנתן הקב"ה בטבע העולם, אבל ישראל גם בחודש אדר ואב אינם נשפעים מן המזלות אלא יש להם מזל מיוחד מן השמים, באדר לטובה ובאב בעוה"ר לא לטובה ע"ד הפסוק עוונותיכם הטו אלה ותאותיכם מנעו הטוב מכם (ימיהו ה טה). וראיתי בס' שערי צדק (הספרי דף קצ"א) שכתב דהרמב"ם שלא הביא הא דמשנכנס אדר לשיטתו אזיל לשיטתו דס"ל דכל המזלות שקר וכזב (עין נפיוט המשניות מס' ע"ז פ"ד נמשנה דשאלו את הזקנים נרומי) ולפמ"ש הריטב"א אינו מוכרח. גם מ"ש לעיל בשם החת"ס דלכך לא הביאו הא דמשנכנס אדר מרבין בשמחה דאין בזה חידוש, ולפי מה שכתב הריטב"א ודאי דיש חידוש כיון דיש מזל מה דליכא בשאר חדשים, דהעיקר כמ"ד דאין מזל לישראל קמ"ל דירבה בו שמחה והיינו שישתדל לישא בזה החודש.

וקצת ראייה ממש"כ התוס' ד"ה אמר רב פפא, אמר ר"פ הלכך האי בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט וכו' פירוש משום דאמר לעיל מגלגלין חובה ליום החייב. ובפשטות כוונתם דלא קאי ארב דאמר מי שנכנס אדר מרבין אלא אאברייא דמגלגלין חובה ליום ליום חייב, וזהו דוחק דלמה הפסיק בדברי רב דמשנכנס אדר מרבין בשמחה אלא ודאי דמרבין

בשמחה הוא משום המזל וכ"ש ע"פ הריטב"א והמהרש"א בחא"ג הרגיש בקושי שבדברי תוס' אבל דבריו עדיין צ"ב ולפמ"ש כ"א"ש היטב ודו"ק.

ואפשר לומר דמ"מ צריך גם זכות אלא דבשאר חדשים צריך זכות גדולה לזכות למזל זה (עין היטב נרמ"ט כעין זה מו"ק דף כ"ט) וליבי אומר לי דהיינו מה דתנן באדר משמיעין על השקלים וכבר דקדקו דהו"ל מזכירין את השקלים ומהו הלשון 'משמיעין על השקלים' דמשמע שהשמיעו דברים על השקלים ולא גילו לנו מה השמיעו, ועל כרחך דכשהזכירו את מצות השקלים רצו לזרוזם בנתינה ואמרו להציבור דעו שיש מזל מיוחד בחודש אדר וראיה ממה שבאדר מרבין בשמחה (עושים שמחות הרבה כלאמר והטעם כי יש נחודש זה מול לישראל כלאמר) אלא שצריך קצת זכות וע"י המחצית השקל יכולים לזכות לזה המזל.

ה.

והנה ראיתי בשפת אמת על מס' תענית שכתב דמרבין בשמחה היא בשביל שקלי הקודש שנתנו ישראל בשמחה, כדמוכח בפסוקים כשהתנדבו בו ישראל למקדש היה שמחה גדולה בעולם עכ"ד. וכוונתו למה שכתב בדה"י (ב טט ט) וישמחו העם על התנדבותם כי בלב שלם התנדבו לה' ודויד המלך שמח שחה גדולה ועוד נא' (טס ז) אני ביושר לבב התנדבתי כל אלה ועתה עמך הנמצאו פה ראיתי בשמחה גדולה להתנדב לך ועיין עוד בעזרא (א ה-ו). וכן מצינו בתרומת המשכן ויאמרו אל משה לאמר 'מרבין העם להביא' (שמות לו ט).

ותימה רבה דכל זה איננו שוה להוכיח לענין מחצית השקל שנתנוהו בשמחה משום דשם היה בעת שהתנדבו לצורך עשיית המשכן, (ועיין בכלי יקר נפסוק מכל אשר ידענו לנו מלשון 'דוי' והיינו לשון זכר מדלל כמיז ידענו לנו, והרי ידע השי"ת שירצו לנדב אלא ודאי דהכונה על המחצית השקל וכ"ש נפרש"י דג' תרומות אמורות כאן ואחד מהם מחצית השקל דכאן נכפיה), וכן

ע"כ, והטעם כתבו התוספות דכן הם נראין בשמים שאינם בולטין. הנה הוסיף גם 'ומזלות' ובשו"ע דהשמיט מזלות מסתמא אינו חולק דהרי המזלות הם בעצם כוכבים שנראים בקיבוץ כל חודש כצורת המזל שלו והם בכלל כוכבים שאסורים.

וגם מהטו"ז (סקי"ג) נראה דסובר בפשיטות כן בדעת המחבר כן דלכן הקשה בפשיטות ממ"ש המחבר להלן (ס"ו) צורות בהמות, חיות ועופות ודגים וכו' מותר לצור אותם, ואפילו היתה הצורה בולטת ע"כ. הרי דשם התיר צורת 'בהמות וחיות' אפי' בולטות, וכאן בס"ד אסר אף שוקעות כיון דיש במזלות בהמות וחיות גדי טלה שור אריה, וכן קשה מדגים דבמזלות איכא דגים ואסורין אף בשוקעות, ואילו בס"ו התיר להדיא דגים אף בבולטות, עוד הקשה ממ"ש במס' גיטין (דף פ"ו ע"ג) דרב צייר כוורא היינו שהיה לו חותם לחתום בגט ובשטרות בצורת דג ואיך התיר לעצמו לעשות כן, וכתב הטו"ז דאכן הב"ח אסר בצורות אלו כיון שהם מזלות והא דרב יתורץ להלן.

אבל הש"ך (סק"ל) כתב דהא דאמרינן דמזלות אסורים היינו כל י"ב מזלות ביחד דומיא דארבעה פנים להדדי ר"ל הצורות שבמדור עליון שור אריה נשר אדם דרק ארבעתם יחד אסור (ועיין מה שמי' גטו"ז סק"ו ונש"ך סק"א דהי' אדם אסור גם לנזו כ"ש הממזר נס"ה) נמצא לדעתו דדגים לחוד מותר.

ז.

והטו"ז מסיק דיש ג' דרגות, א. בולטות ב. שוקעות ג. מצויירות, דאותם שבמדור עליון אסורים רק בבולטות אבל אותם שבמדור תחתון אסורים אף בשוקעות, אבל במצויירות מותרין. ומ"מ לא תירץ בזה את דברי המחבר שמדבריו נראה דאין חילוק בין שוקעות למצויירות שהרי כתב אבל בשוקעות, כאותם שאורגים בבגד ושמציירים בכותל בסמנין, מותר לעשותם הרי שהשוה בין שוקעות למצויירות

בעת יסוד המקדש ונתנו לכבוד בנין המשכן והמקדש שחשבו שיבנה עוד בימי דוד, אבל לא ראינו שהיו בשמחה בעת נתינת תרומת מחצית השקל, והרי ידוע שהמתנדבים בעם נכונים יותר להרים תרומתם לצורך בנין שקיים לזמן רב ולא לתרום להחזקת המקום שצריך תרומה בכל שנה שיש כלוי בתרומה דלהוצאה ניתנת, וגם מהמשנה בשקלים (ב ד) משמע כן דאיתא חמשה עשר בו (פי' נאלר) שולחנות היו יושבין במדינה, בעשרים וחמשה ישבו במקדש משישבו במקדש התחילו למשכן משמע דאף כשהיו כבר שלחנות במדינה בחמשה עשר מ"מ לא הזדרזו לשלם עד שהתחילו למשכן בכ"ה.

ולפמ"ש א"ש דכדי לעודד ליתן את מחצית השקל היו כותבים מעל השלחנות 'משנכנס אדר מרבים בשמחה' (ומדקן שעושים כיוס המעמידים שלמות נשמות הרניס למען תרומות לנדקה) ובהסבר שהזמן מסוגל כנ"ל ע"י זכות השקלים כאמור, ועדיין היו רבים שאמרו או שאין מזל לישראל או שמזל אדר לא תלוי כלל בזכויות לכך היו צריך למשכנס. ומעתה אפשר לומר שלזכר אותם שלחנות בזמן המקדש לגביית השקלים ע"י השלחנות תולים היום בבתים משנכנס לעורר את הזמן המסוגל למזל וברכה.

ו.

ועפ"י מ"ש אשכחנא פתרי למה שהעירו רבים וטובים על אותו הציור דגים שעושים בטבלא דלכאורה כבר נפסק בשו"ע (יו"ד ס' קמ"א ס"ד) אסור לצייר צורות שבמדור שכינה, כגון ד' פנים בהדי הדדי, וכן צורות שרפים ואופנים ומלאכי השרת. וכן צורת אדם לבדו וכו' אפילו הם לנוי. ואם עכו"ם עשאם לו, אסור להשהותם וכו' במה דברים אמורים, בבולטות. אבל בשוקעות, כאותם שאורגים בבגד ושמציירים בכותל בסמנין, מותר לעשותם. וצורת חמה ולבנה וכוכבים אסור בין בולטות בין שוקעות ע"כ. ובטור איתא ור"ת כתב דבצורת חמה ולבנה וכוכבים 'ומזלות' אין חילוק בין בולטות לשוקעות

בכותל, וזהו כלשון הטור וכ"ד הרמב"ם (הל' ע"ז פ"ג ה"י).

והאמת דמצינו בזה מחלוקת ראשונים דמדברי רבינו אפרים שהובא במרדכי פרק כל הצלמים נראה להתיר במצוירים וכן כתב בתשובת מהר"ם מרוטנברג, וכן דעת התוס' [יומא דף נ"ד ע"ג], אבל רבינו אליקים אסר הכל אף במצוירים, והורה הלכה למעשה בקלוניא להוריד ציורין שצויריו בבהיה"כ בקלוניא, (מרדכי שס סי' ממ וסג"א נטס לו"ו). ופלא על הנקוה"כ שכתב ד'מכל' הפוסקים לא נשמע החילוק בין שוקעות לציור והרי הובאו הראשונים הנ"ל שמחלקין כך בבית יוסף ובדרכי משה, שוב ראיתי דכבר העיר על כך בתשובת כנסת יחזקאל (סוגא נפמ"ט סק"ו). אלא שבתשובת דברי יוסף (סוגא נפמ"ט סק"ח) כתב דיש להחמיר דציור דינו כשוקע.

עוד כתב הט"ז דאותן שמציירים במחזורים בתפלת גשם המזלות דלא יפה הם עושים כיון שהם מתכונים לעשות צורת המזלות עכ"ד. ובנקודת הכסף כתב על ציור המחזורים דהם בכלל להבין ולהורתם דמותו כמבואר בשבת (דף ע"ד ע"ג) עוד כתב דאינה צורה גמורה ע"כ. והביאור בזה הוא כ"ש המאירי ע"ז (דף מ"ב ע"ג) דהיינו שעושים אותם בנקודות נקודות כמו צורתן שלמעלה לא כמו שעושים דוגמת גופן שלמטה.

ומדברי הט"ז נראה דאם לא מתכונים להמזל עצמם אלא לסגולתן ליכא למיחש לאיסור. וביצור דגים שבטבלא הכונה לסגולת הריבוי שבדגים שנא' וידגו לרוב ובספר קדושת לוי כתב דאיתא בתנחומא די"ב חדשים בשנה הם נגד י"ב שבטי ישראל ואיתא בס' יצירה דחודש אדר הוא מזל דגים נגד שבט יוסף דכתיב דכתיב בו בן פורת יוסף בין פורת עלי עין דאין שולט עליו עין הרע כבדגים שמכוסים מן העין ולכן יש ב' אדרים נגד אפרים ומשה. ועל פי דברים אלו של הנקוה"כ והט"ז א"ש הא דרב דאינה צורה גמורה ואין הכונה להמזל.

עוד י"ל עפ"י המבואר שם בשו"ע ס"ג המוצא כלים ועליהם צורות חמה או לבנה. וכו' אם הכלים מכובדים, אסורים שוודאי נעשו לשם עבודת כוכבים. ואם הם מבוזים, מותרים שלא נעשו אלא לנוי ע"כ. א"כ ק"ו שהצורות עצמם נעשו בדרך מבוזה דמותרים, והרי יש כאן שני דגים לא דג אחד, וכנראה עפ"י המדרש (ילקוט"ש אסתר רמז ממנ"ד) הפיל פור הוא הגורל, אר"ח בר חנינא וכו' הפיל למזלות ועלתה בידו מזל דגים, אמר תפושים הם בידי כהדין נונא, א"ל רשע הם אינם בידך אתה בידיהם, מה הדג הזה פעם הוא בולע פעם נבלע, כך אתה נבלע בידיהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. וביארו דמדרך הטבע הדג גדול בולע הקטן והמן חשב עצמו גדול דכתיב אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את המן (אסתר ג א) ולכן יכול לבלוע את מרדכי, אבל לבסוף קים בו ונהפוך הוא דמרדכי נעשה גדול דכתיב כי גדול מרדכי בבית המלך (אסתר ט ז) והוא בלע את המן, וכן הציור דג אחד נגד רעהו והם במצב שרוצים לבלוע אחד את רעהו וזה דרך ביזוי.

ואף דעדיין אסור להשהותן וכמ"ש ברמ"א שם אבעית משום חשדא שרוצה לעבדם או שמא נעבדו כ"ש הט"ז והש"ך, מ"מ בזמנינו דגם הגוים לא עובדים למזלות הרי ודאי לא נעבדו (כ"ש הש"ך סק"ו) וכ"ש בישראל קדושים דלא נחשוש לחששות אלו, וביותר כיון שאין תולין אותו אלא בחודש אדר ולא בכל השנה וכפי שכתבנו בע"ה מילתא בטעמא זכר למחצית השקל במקדש ולזכות למזל המיוחד שנגזר עלינו מן השמים, וזהו סימן מובהק דלא לעובדם נעשו דהרי אין מזל לישראל וצריך לזכות המצוה דוקא.

ה.

סוף דבר יש כמה וכמה טעמים דמותר לעשות צורות דגים ולהשהותן.

א. דצריך שיהיה כל הי"ב מזלות ביחד לא מזל אחד ב. משום שהם מצוירות לא שוקעות

ה. שתי דגים נראים כלוחמים זה בזה והיינו דרך ביזוי, ואין איסור להשהותן משום חשדא דאף עכו"ם בזמנינו אין עובדים למזלות והוי כודאי לא נעבדו.

ולא בולטות. ג. צורת דג אסור רק כמו שנראה למעלה היינו נקודות נקודות ולא כמו שנראה למטה. ד. אין כוונה לדג עצמו אלא לסגולתו לרבו עם ושלא ישלוט בהם עין הרע כבדגים



סימן נ

בענין סעודה בפורים בליל י"ד

להורות דהסעודה יהיה ביום ולא בלילה ושיעור הסעודות הו"ל לכתבו בס"ב, ומיהו י"ל כיון דכתב דמצוה להרבות בסעודת פורים בא לומר דמ"מ לא צריך להרבות במנין הסעודות ודי בסעודה אחת.

אלא דיש לדקדק בדברי הרמ"א דהו"ל להוסיף על המחבר דאפ"ה בלילה ישמח בסעודה ומ"מ די לו בריבוי קצת ולא כביום דמצוה להרבות כ"ש בתחילת הסעוף, ומדכתב וירבה קצת משמע דבא לשלול הריבוי ולא רק לפטור מריבוי כאשר אבאר בע"ה.

דהנה למעשה רבים לא נהגו לעשות סעודה בליל י"ד כנהוג ביו"ט ואפ"י על פת לא הקפידו אלא במיני תרגימא" (ועין מג"א שם סק"ט דלא מנינו חיוב פת נפריס, ונטו"ז (סי' תל"ג סק"ב) מוכח דלילה לכו"ע לא לריך פת יעוין שם נמש"ז) ויש שנהגו לעשות סעודה כביו"ט², וצ"ב בחילוקי המנהגים.

יש נוהגין שעושים סעודה בפורים בליל י"ד כביו"ט, ויש שאין עושין סעודה כלל ואוכלים רק מיני תרגימא לאחר התענית, ואמרת לברר הדבר בעה"י עפ"י הש"ס והראשונים.

א.

הרמ"א (סי' מל"א ס"א) בתחילת הסימן כתב מצוה 'להרבות' בסעודת פורים ובסעודה אחת יוצאים. ולאח"ז באותו סעיף כתב המחבר סעודת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו. והוסיף הרמ"א שם ומ"מ גם בלילה ישמח וירבה 'קצת' בסעודה ע"כ.

והמובן הפשוט בדברי הרמ"א דמצוה להרבות בסעודה ודי בסעודה אחת ואין צריך שתי סעודות בפורים כביו"ט ואם עושה הסעודה בלילה לא יצא יד"ח כ"ש המחבר, מ"מ גם בלילה ישמח ויעשה סעודה אלא שאותה סעודה די לו שירבה קצת. ויש לדקדק דהדין שיוצאים בסעודה אחת לא שייך לסעיף זה דהעיקר בא

א. כן ראיתי בבית אמו"ר ע"ה וכן בבית מו"ח זצ"ל, וחתני הרב מרדכי גולדמאן נ"י נו"נ לצדיקי זוועהיל זיע"א אמר לי דגם בביתם לא נהגו בסעודה כביו"ט, ורק במוצאי יו"כ נהגו כולם לעשות סעודה וכ"ש הטור בס"י תרכ"ד וברמ"א שם דאוכלים ושמחים במוצאי יו"כ דהוי קצת יו"ט.

ב. כן אמר לי חתני הרב צבי צדוק מאסקוביץ נ"י נו"נ להרה"ק רבי שלום משאץ זלה"ה שבביתם נהגו לעשות סעודה כביו"ט, וכן אמר לי חתני הרב אלעזר שווארץ נ"י נו"נ לרבנים חשובים בארץ הגר שבביתם עושים סעודה כביו"ט, והעירוני בני הי"ו דנהגו כיום בכל מקום בקהילות חסידים גם בליל פורים לעשות